

El saüc de Setcases

Fa molts i molts anys, a la capçalera del Ter hi havia cases habitades fins als 2.000 m. d'altura. A l'indret conegut com el pla dels Hospitalets, prop d'on avui es troba l'estació d'esquí de Vallter, hi vivia una família de pastors formada pel pare i set fills. El vell s'havia tornat cec amb els anys i ja no es movia de casa, de manera que eren els fills qui s'encarregaven de vigilar les vaques que paixien a lloure per aquelles muntanyes, llavors verdes estiu i hivern.

Un dia els joves van quedar meravellats davant d'un fenomen atmosfèric que no havien vist mai. Els va faltar temps per córrer cap a casa i contar-ho al vell.

–Pare, cau del cel una mena de flocs de llana, neta i molt freda, que així que toca l'aigua, desapareix.

Al vell no li féu cap gràcia la notícia:

–Ha arribat la neu –va sospirar, resignat–. A partir d'ara ja aquí dalt ja no s'hi podrà viure.

Tot seguit els va dir que abandonessin la casa sense entretenir-se, que no patissin per ell, que aviat es moriria i ja l'enterraria la neu. Que tiressin aigua avall amb el bestiar i s'establissin en un indret més fondo.

–Com ho sabrem, pare, on ens hem d'aturar?

–Tireu avall fins que trobeu un saüc florit –va concretar el vell.

Avall que fa baixada

Es van posar en marxa enmig d'una tempesta esfereïdora de neu que esborrava les traces del camí. L'aigua del Ter els feia de guia, sort en tenien. A cal Carlat va parar de nevar i va sortir el sol, però ells, seguint el consell del pare, avall que fa baixada! Per fi, en un planellet de vora el riu, just a la confluència del Ter amb el torrent de Vall-llobre, van trobar un saüquer esbadellat de flors blanques. Allí van aturar-se i l'endemà mateix es van posar a construir les cases, una per a cada jove. I aquest és l'origen del poble de Setcases.

Una fundació semblant s'atribueix a altres poblets d'arreu de la serralada pirinenca, com Arinsal (Andorra), Lles de Cerdanya, o Banhères de Bigorra, a les valls de la Gascunha. En algunes de les versions es dona més importància a un vell pastor anomenat Millaris (una mena de patriarca pirinenc); en altres, és la vaca, i no l'arbre de flors medicinals, qui indica l'indret del poble. Què deu significar aquest mite, sens dubte un dels més ancestrals de les nostres muntanyes? Es tracta de l'expressió d'una utopia (la versió pirinenca del paradís perdut), o tal volta és el record borrós de la tornada del fred, després d'un període càlid en què les geleres haurien reculat? Més aviat ens sembla una profecia amb aires de maledicció: la que anuncia l'èxode dels pirinencs cap als pobles del fons de la vall, cap a les ciutats industrials de la plana.

Pep Coll.

Publicat a "Descobrir Catalunya", 68 (setembre 2003), p.6.

